

2.3 CENTRAAL PEDAGOGISCH BELEID

Het Centraal Pedagogisch Beleid van de SKV is van toepassing op de hele dagopvang, buitenschoolse opvang en peuterspeelzalen.

In dit beleid worden de grote lijnen van de pedagogische omgeving die de SKV in haar locaties biedt beschreven. Dit beleid is de basis voor de decentrale pedagogische werkplannen, uitgewerkt in diverse situatiekaarten. In die werkplannen wordt vervolgens inzichtelijk op welke wijze de medewerkers in de locaties de pedagogiek uitvoeren.

Gemeenschappelijke visies, missie en doelstellingen leiden het centraal pedagogisch beleid. Dit biedt pedagogisch medewerkers het uitgangspunt voor hun pedagogisch handelen. Er wordt van hen verwacht dat zij handelen naar de kaders van wet- en regelgeving zoals groepsmaat, leidster-kind ratio, opleidingsniveau, van de Wet Kinderopvang en het Convenant Kwaliteit Kinderopvang en de daarin genoemde pedagogische doelen.

De teams van de locaties baseren hun pedagogische werkplannen op het centraal pedagogisch beleid. Deze werken zij in samenwerking met de oudercommissie uit. Hierdoor biedt de SKV ruimte voor een eigen identiteit. De SKV geeft met overtuiging ruimte voor creativiteit en initiatief aan de medewerkers. Dit maakt dat pedagogisch medewerkers continu nadenken over hun handelen. Het pedagogisch kader is hierbij richtinggevend.

Zowel het centraal pedagogisch beleid als de decentrale pedagogische werkplannen zijn uitdrukkelijk bedoeld als **ontwikkelingsmodel**. Nieuwe inzichten, keuzes om te gaan werken volgens een bepaalde methode of pedagogische werkwijze, verbeterpunten vanuit het meetinstrument Werken aan Welbevinden kunnen zorgen voor aanpassingen aan het pedagogisch beleid en de werkplannen. Beide kunnen één keer per jaar worden aangepast. Voor de situatiekaarten geldt dat deze één keer per jaar op de agenda van de teamvergadering geëvalueerd worden. Indien nodig wordt(en) een kaart(en) aangepast.

Pedagogische visies

Een beleidsplan is pas zinvol als het voortkomt uit een gemeenschappelijke visie, een specifieke kijk die is samengesteld op basis van uiteenlopende ideeën van mensen en organisaties.

Ook het pedagogisch beleid is ontleend aan een visie en is erop gericht dat medewerkers een veilige en uitdagende omgeving voor kinderen creëren. Als een kind zich veilig en prettig voelt, kan het groeien en bloeien. Dit beleid is gebaseerd op de volgende visies, die samen leiden tot de missie.

Visie op kinderen

Kinderen zijn competent, dat wil zeggen dat ze de mogelijkheden hebben om van alles te kunnen leren. Ook zijn ze nieuwsgierig: ze zijn benieuwd naar de wereld om hen heen. Ieder kind maakt zijn eigen ontwikkeling door, met ieder zijn eigen talenten, in zijn eigen tempo. De pedagogisch medewerker biedt de mogelijkheden en uitdaging om kinderen zich te laten ontwikkelen tot zelfstandige individuen met interesses en specifieke talenten, binnen de vorm van opvang die wij bieden.

Visie op kinderen in een groep

We zien dat kinderen, zelfs op een heel jonge leeftijd, een band opbouwen met hun groepsgenootjes en met de pedagogisch medewerkers. Zo ontwikkelen zij spelenderwijs belangrijke sociale vaardigheden. Omdat kinderen zich in toenemende mate bewust worden van hun interactie met anderen, vormt een groep leeftijdsgenootjes een meerwaarde: een essentiële speel- en leeromgeving voor de ontwikkeling van allerlei vaardigheden: zowel sociaal-emotioneel, als cognitief, als taal, als creatief, als motorisch.

Visie op ouders/verzorgers

Ouders en/of verzorgers zijn primair verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kind en voor de keuzes die zij in dit verband maken. Zij kiezen bewust voor kinderopvang als verantwoorde speel- en leeromgeving. Wij bieden een verantwoorde bijdrage aan opvoeding. Wij betrekken ouders dan ook bij onze opvoedingsopvattingen en opvoedingspraktijk. Wij werken graag samen met ouders om aan te sluiten bij de opvoeding van hun kinderen. Dit doen wij door middel van contacten met ouders, o.a. tijdens de breng- en haalmomenten en het Kind in Beeld gesprek. Wanneer kinderen de leeftijd krijgen dat zij zelfstandig van en naar school gaan wordt de samenwerking met ouders en ook, altijd in overleg met ouders, met school belangrijker.

Visie op medewerkers in de kinderopvang

Pedagogisch medewerkers zijn professionals. Zij zijn verantwoordelijk voor het creëren van een veilige en prettige (speel en leer)omgeving voor de kinderen. Zij stellen zichzelf voortdurend de vraag: 'wat is goed voor dit kind en voor zijn/haar ontwikkeling'. Alle medewerkers hebben één ding gemeen: Het kind staat centraal!

SKV MISSIE

*Beroepsmatige verzorging en opvoeding van kinderen
binnen een veilige en prettige omgeving
gericht op de persoonlijke ontwikkeling van kinderen in groepsverband
tegen een marktconforme vergoeding*

*uitgevoerd door **professionals** die bewust en bekwaam met hun vak bezig zijn en collectief bijdragen aan een optimale samenwerking met collega-instellingen in Vlaardingen*

Visie op opvoeden

Opvoeding is de bewuste begeleiding van het ontwikkelingsproces van kinderen, waar in zij leren zich optimaal tot hun omgeving te verhouden.

Afgelopen jaren is er veel onderzoek gedaan naar de Nederlandse kinderopvang en de voorwaarden waaraan deze moet voldoen. De uitkomsten van deze onderzoeken zijn een weerslag van de meest actuele inzichten betreffende opvoeden. De opvoedingstheorie van professor J.M.A. Riksen-Walraven, waarin zij vier opvoedingsdoelen formuleert, ligt ten grondslag aan de Wet kinderopvang en het Convenant Kwaliteit Kinderopvang. De opvoedingsdoelen zijn:

1. Emotionele veiligheid: een veilige basis waar kinderen zich kunnen ontspannen en waar zij zichzelf kunnen zijn. Het gaat hierbij om zowel fysieke als sociale veiligheid.
2. Persoonlijke competentie: het ontwikkelen van persoonskenmerken als zelfvertrouwen, zelfstandigheid en veerkracht waarmee men problemen kan aanpakken.
3. Sociale competentie: ontwikkelen van vaardigheden in de omgang met anderen.
4. Waarden, normen, cultuur: het zich eigen maken van de cultuur, de waarden en normen van de maatschappij waarin men leeft.

De SKV beschrijft deze doelstellingen als volgt:

1. Veiligheid, geborgenheid en vertrouwen

De SKV biedt een veilige en vertrouwde omgeving. Dit doen wij onder andere door een klimaat te scheppen waarin kinderen zich veilig voelen. Hieraan ontnemen kinderen hun gevoel van veiligheid.

Om emotionele veiligheid te ontwikkelen is de beschikbaarheid van vaste en sensitieve pedagogisch medewerkers belangrijk. Het is daarom ons streven om zoveel mogelijk vaste pedagogisch medewerkers op vaste dagen in vaste groepen te laten werken, met een maximaal mogelijke beschikbaarheid.

Op deze manier weten kinderen dat de pedagogisch medewerkers er voor hen zijn en durven zij hun omgeving te gaan verkennen. Uitgangspunten t.a.v. continuïteit gelden ook voor het plaatsen van kinderen. Zie o.a. beleidsdocument 2.9 plaatsingsbeleid

Daarnaast streven wij ernaar om kinderen de ruimte te geven, maar ook grenzen te stellen. Zij moeten leren ontdekken en nieuwe dingen leren uitproberen, maar hebben ook regels en structuur nodig anders weten zij niet waar ze aan toe zijn.

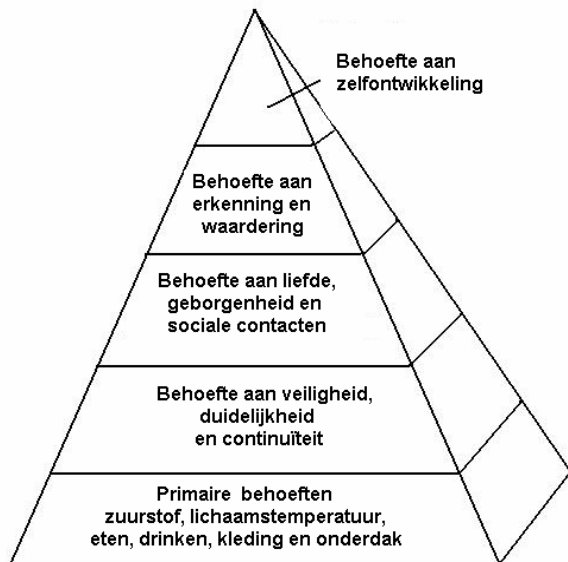
Het bieden van (emotionele) veiligheid aan kinderen is een basis waar kinderen in de verdere ontwikkeling op voort kunnen borduren. Wij ontnemen deze visie aan de behoeftepiramide van Maslow.

Volgens Maslow kan een kind pas beginnen aan zelfontwikkeling als er aan basisbehoeften is voldaan. Als eerste heeft het kind behoefte aan zuurstof, lichaamstemperatuur, eten, drinken, rust en voldoende slaap (wanneer het om jonge kinderen gaat: naar behoefte van het individuele kind), kleding en onderdak. Als aan deze behoeften niet wordt voldaan, moet hier nog zoveel aandacht aan worden besteed, dat het moeilijk wordt een stapje hoger in de piramide te komen. Vervolgens heeft het kind ook behoefte aan veiligheid, duidelijkheid en continuïteit. Pas wanneer aan deze behoefte wordt voldaan kan aan de volgende laag gewerkt worden. Behoeftes aan liefde, geborgenheid en sociale contacten. De volgende behoeften liggen bij erkenning en waardering. Als al deze behoeften bij het kind zijn vervuld, krijgt het kind volgens Maslow ruimte voor zelfontwikkeling.

Wanneer bij een kind aan een van de basisbehoeften niet wordt voldaan, is het mogelijk niet in staat tot zelfontwikkeling.

De behoeftepiramide van A.H. Maslow ziet er als volgt uit:

2. Ontwikkelen van persoonlijke competenties

Om de ontwikkeling van persoonlijke competenties bij kinderen te stimuleren richten wij ons op persoonskenmerken als zelfstandigheid, zelfvertrouwen, flexibiliteit en creativiteit. Dit zorgt ervoor dat kinderen in staat zijn allerlei problemen adequaat aan te pakken en zich goed aan te passen aan de omstandigheden. Samenspel, fantasiespel, naspelen en meespelen zijn voor kinderen belangrijke ervaringen. Hierdoor gaan zij grenzen verkennen en verleggen. Kinderen leren hierdoor wie ze zijn en wat ze kunnen.

Doordat kinderen binnen de SKV andere kinderen ontmoeten worden zij weerbaar, krijgen zij zelfvertrouwen en ontwikkelen zij een gevoel van eigenwaarde. Om de ontwikkeling van de persoonlijke competenties te stimuleren zijn de volgende punten van belang in de begeleiding van de kinderen door de pedagogisch medewerkers binnen de SKV. Het begeleiden en stimuleren van de interne ontwikkelingsgroei van kinderen, waarbij de pedagogisch medewerkers aandacht voor de eigen ontwikkeling van kinderen hebben. Daarnaast is het van belang dat de pedagogisch medewerkers de interactie met de sociale en fysieke omgeving stimuleren.

3. Ontwikkelen van sociale competenties van kinderen

Binnen het thema sociale competenties gaat het erom dat kinderen zich in een ander kunnen verplaatsen, kunnen communiceren, samenwerken, anderen helpen, conflicten oplossen en leren voorkomen, kortom het ontwikkelen van sociale verantwoordelijkheid. Op de kinderopvang komen kinderen met andere kinderen in aanraking. Ze moeten hier leren om samen te delen, op hun beurt te wachten en voor zichzelf op te komen. Op deze manier ontwikkelen kinderen sociale vaardigheden. Doordat kinderen in een vaste groep zitten ontwikkelen zij vanaf twaalf maanden al een duidelijke voorkeur voor één of twee leeftijdsgenoten. Dit contact kan het gevoel van veiligheid bij kinderen bevorderen. Binnen de kinderopvang leren kinderen hoe het is om in een groep te zijn en vriendschappen te sluiten. Naast het sluiten van vriendschappen leren wij hen ook om stap voor stap kleine conflicten op te lossen. Ook maken zij in het kindercentrum contact met de pedagogisch medewerkers en andere volwassenen.

4. De overdracht van waarden en normen

Kinderen moeten de kans krijgen om zich de waarden en normen van de 'cultuur' eigen te maken van de samenleving waarvan zij deel uitmaken. Binnen de kinderopvang ontmoeten kinderen andere mensen en maken zij kennis met verschillende waarden en normen. Pedagogisch medewerkers hebben hierin een voorbeeldfunctie. Het geven van het goede voorbeeld is minimaal net zo belangrijk als corrigeren. Voorbeelden van overdracht van waarden en normen zijn: elkaar helpen, elkaar troosten, 'fouten' mogen maken. Wij willen dat kinderen leren andere normen en waarden te respecteren, zonder dat zij het ermee eens moeten zijn.

Ook kijken pedagogisch medewerkers voortdurend naar hun eigen handelen en naar dat van hun collega. Op deze manier kunnen zij vanzelfsprekendheden loslaten en hun eigen manier van handelen kritisch bekijken.

Visie op ontwikkeling

De pedagogische doelen zijn gesteld om ontwikkeling bij kinderen in gang te zetten. Gedurende de ontwikkeling van kinderen staan verschillende thema's in verschillende fases in de levensloop van kinderen centraal, die van belang zijn voor de verdere ontwikkeling. Deze thema's noemen we ontwikkelingsstaken. De SKV wil er aan bijdragen dat kinderen de mogelijkheid krijgen om zich deze taken eigen te maken. De ontwikkelingsstaken worden per leeftijdscategorie weergegeven: 0-2 jaar, 2-4 jaar, 4-6 jaar, 6-8 jaar en 8-12 jaar. In de periode van 2 tot 4 jaar bieden wij op alle locaties peuterspeelzaal en op alle locaties hele dagopvang een VVE-programma (Voor- en Vroegschoolse Educatie) aan. Het VVE-programma wat de SKV aanbiedt is: Startblokken van ontwikkelingsgericht werken. Voor de doelgroepkinderen in de organisatie gelden specifieke afspraken, zie procedure 2.3.3. De vier pedagogische doelen, zoals hiervoor genoemd, vormen de rode draad in de ontwikkeling van een kind.

Kinderen van 0-2 jaar

Kinderen in deze leeftijdsfase ontwikkelen zich het snelst. Er zijn daarom vier ontwikkelingsstaken die bij deze fase horen, in deze volgorde:

- Bewust horen, zien en gaan herkennen
- Hechtingsrelatie/Motorische ontwikkeling
- Ontdekken van de wereld om je heen
- Ontwikkeling van autonomie

Bewust horen zien en gaan herkennen:

Kinderen gaan zich richten op voorwerpen om hen heen. Geluiden en voorwerpen die ze kunnen zien wekken de interesses van kinderen. Ze gaan reiken of wijzen naar gedeeltelijk verscholen voorwerpen. In deze fase zijn kinderen steeds meer in staat om iets wat op een bepaald moment bijvoorbeeld vastgehouden en betast wordt, later meteen te herkennen als ze het voorwerp zien. Kinderen gaan beseffen dat dingen die ze niet meer zien wel bestaan, maar zijn nog niet in staat daar naar te handelen. Kinderen maken categorieën van kenmerken of voorwerpen die met elkaar overeen komen.

In deze fase is het de taak van de pedagogisch medewerker om bij een reactie op signalen van een kind zich in te leven in het kind door het aanbieden van de juiste prikkels, zodat deze door kinderen adequaat kunnen worden waargenomen. Kinderen leren zo om hun omgeving beter te structureren.

Hechtingsrelatie/ Motorische ontwikkeling

Kinderen gaan objecten oppakken en betasten, in hun mond stoppen en het voor verschillende doeleinden gebruiken. Het reiken naar onzichtbare voorwerpen wordt zichtbaar in handelingen (ze weten dat iets op een bepaalde plek ligt en gaan er naar toe). Er ontstaan doelgerichte handelingen met behulp van voorwerpen. Kinderen gaan zich steeds meer herinneren. Ze leren hierdoor op wie ze wanneer kunnen vertrouwen en bouwen: Kinderen leren in deze fase bijvoorbeeld dat wanneer ze huilen, volwassenen naar ze toe komen om het probleem op te lossen. Kinderen krijgen nu ook angst voor vreemden: voor hen is het onduidelijk of zij op die persoon kunnen vertrouwen en bouwen. De afstand tussen kinderen en pedagogisch medewerkers wordt groter doordat kinderen in deze fase gaan kruipen. Er ontstaan daardoor nieuwe reacties op de pedagogisch medewerkers: de hechtingsrelatie krijgt vorm. Ditzelfde vindt plaats bij ouders.

In deze fase is het de taak van de pedagogisch medewerkers om sensitief/responsief beschikbaar te zijn voor de kinderen. Hierdoor kunnen kinderen een gevoel van vertrouwen ontwikkelen, met name zelfvertrouwen. Ook de toon van de stem is belangrijk, hieraan kunnen kinderen horen of iets gevaarlijk is of niet.

In eerste instantie gaan baby's op hun buik rollen en een voorkeur voor deze houding ontwikkelen. De rugligging wordt nu de houding waarin het kind kan rusten en onderzoeken. Op die momenten onderzoeken kinderen speelgoed en hun lichaam. Zo worden bijvoorbeeld knieën en voeten ontdekt en in de mond gestopt. Deze houding is een belangrijke voorbereiding op het zitten.

Op een gegeven moment kunnen kinderen vanuit de tijgerhouding steeds vaker op handen en knieën zitten. Dit doen zij als voorbereiding op het kruipen. Als kinderen zich voldoende veilig en competent voelen zullen zij gaan kruipen. In deze periode gaan kinderen ook zelfstandig zitten. En wanneer kinderen het kruipen voldoende beheersen, zullen zij zich gaan optrekken en gaan staan.

Het is belangrijk dat kinderen zich deze ontwikkelingen eigen maken in hun eigen tempo. Om dat te stimuleren is er een aantal dingen waar pedagogisch medewerkers extra aandacht voor hebben.

Als eerste gaan pedagogisch medewerkers uit van wat de kinderen kunnen: de competentie van de baby. Daarbij is het observeren van de kinderen van groot belang. Ze doen niet alles voor het kind, maar bekijken eerst of het kind hen nodig heeft of niet. Op die manier kunnen zij de kinderen meer zelf laten doen, wat ten gunste komt van de ontwikkeling van de kinderen.

Verder is het belangrijk dat kinderen de ruimte krijgen om te kunnen bewegen. Hiermee kunnen zij hun lichaam onderzoeken en de omgeving om hen heen. Ook geven wij hen de tijd om te onderzoeken en te ontdekken. De pedagogisch medewerkers doen hierbij een stapje terug en helpen kinderen alleen als dit nodig is.

Ontdekken van de wereld om je heen

Kinderen tonen steeds meer verschillende emoties naarmate kinderen zich beter kunnen voortbewegen. Als kinderen kunnen kruipen, zullen zij sneller en intenser boos worden, omdat hun pogingen om een doel te bereiken niet lukken. Kinderen zijn nu ook in staat om hun handelingen opzettelijk te variëren. Hierdoor wordt het onderzoeken van de omgeving ingewikkelder. In deze fase blijven kinderen nu zoeken naar verborgen voorwerpen ook al zijn deze zonder dat zij dit weten verstopt. Ook brengen kinderen veel variatie aan in eigen handelen om het effect hiervan op een voorwerp te zien. Het symbolisch spel begint (bijvoorbeeld bepaalde voorwerpen voor andere doeleinden gebruiken).

In deze fase is het de taak van de pedagogisch medewerkers om niet meer alleen maar te reageren op signalen van het kind, maar juist niet reageren op momenten dat het kind aan het verkennen is. De pedagogisch medewerker moet op afstand in toenemende mate beschikbaar zijn voor kinderen en kinderen de ruimte bieden om ze hun eigen gang te laten gaan.

Ontwikkelen van autonomie

Onder het ontwikkelen van autonomie verstaan we dat kinderen het gevoel ontwikkelen dat ze mogen zijn wie ze zijn, ieder op zijn/haar eigen wijze. Kinderen vertonen steeds minder verdriet als ze gescheiden worden van hun verzorgers (ze weten dat verzorgers uiteindelijk terug komen). Ze vertonen steeds meer symbolisch spel en kunnen zich beter aanpassen aan de normen die volwassenen aan hen stellen. Kinderen gaan hun eerste woorden en zinnen gebruiken. Hierdoor hebben kinderen zich competenties eigengemaakt, die het hen mogelijk maakt er zelf op uit te trekken en zelfstandig beslissingen te nemen. Kinderen ervaren pedagogisch medewerkers steeds meer als 'hindernis' in hun tocht om de wereld te verkennen. Pedagogisch medewerkers stellen grenzen, wat kan leiden tot conflicten met emotionele reacties van het kind.

*Het is de taak van pedagogisch medewerkers om deze grenzen op de juiste manier te stellen: positief ombuigen en afleiden. Kinderen moeten zich op deze momenten veilig blijven voelen, het kind moet gestimuleerd worden om te doen wat er gevraagd wordt en er is duidelijke uitleg van **wat** en **hoe** het **beter** kan nodig.*

Kinderen van 2-4 jaar

VVE-programma: Ontwikkelingsgericht werken

De ontwikkelingsstaken voor kinderen van 2 tot 4 jaar worden in de theorie van het ontwikkelingsgericht werken het best beantwoord.

Ontwikkelingsgericht werken betekent dat volwassenen vooruitlopen op de ontwikkeling van kinderen en dat ze kinderen toe leiden naar hun toekomstige ontwikkeling.

Het is de taak van de pedagogisch medewerker om kinderen te helpen om te doen wat ze zelf willen en (bijna) zelf kunnen in activiteiten die op persoonsontwikkeling zijn gericht. Het is hun taak om de betrokkenheid, interesse en motivatie te stimuleren. Ook bemiddelen zij voortdurend tussen wat kinderen zelf belangrijk vinden en wat je als volwassene voor een optimale ontwikkeling nodig vindt. Het gaat om ontwikkelen en leren samen op te bouwen: kinderen, pedagogisch medewerkers en ouders.

Ontwikkelingsgericht werken is gebaseerd op de theorie van Vygotsky: ontwikkelingsmogelijkheden van mensen hangen vooral samen met de interactie van kinderen met de volwassenen in hun omgeving. De volwassenen zijn er opzettelijk op uit om kinderen verder te brengen in hun ontwikkeling. Kinderen leren het meest in de zone van naaste ontwikkeling: een gezamenlijke situatie of activiteit, die past bij wat het kind al zelfstandig wil en kan en die tegelijkertijd nieuwe interesses en handelingsmogelijkheden uitlokt zodat het kind ook activiteiten onderneemt die het nog niet helemaal zelf kan.

Uitgangspunt binnen ontwikkelingsgericht werken is de **bedoeling** van de pedagogisch medewerker om kinderen te stimuleren in hun brede ontwikkeling. Om dit te bereiken ontwerpt de pedagogisch medewerker

betekenisvolle activiteiten in de belevingswereld van de kinderen om zo de **betrokkenheid** van de kinderen bij de activiteiten vergroten.

Ontwikkelingsgericht werken kent de volgende doelgebieden: de drie basiskenmerken, brede ontwikkeling en specifieke kennis en vaardigheden.

De **basiskenmerken** zijn: zelfvertrouwen hebben en nieuwsgierig zijn en emotioneel vrij zijn.

Onder de **brede ontwikkeling** wordt verstaan: Communiceren en taal, actief zijn en initiatieven tonen, samen spelen en samen werken, voorstellingsvermogen en creativiteit, uiten en vormgeven, wereld verkennen, onderzoeken, redeneren en probleem oplossen, zelfsturing en reflectie, symbolen, tekens en betekenissen.

Specifieke kenmerken en vaardigheden zijn: woorden en begrippen, waarnemen en ordenen, motorische vaardigheden, schematiseren, sociale vaardigheden, gereedschap en technieken, hoeveelheden en bewerkingen, geschreven en gedrukte taal.

Voor de uitwerking van Ontwikkelingsgericht werken in de groepen verwijst ik naar de volgende onderdelen uit het handboek en op de groep:

- Situatiekaart Ontwikkelingsgericht werken
- Themaplanner
- Logboek van activiteiten.

Kinderen van 4-6 jaar

De volgende ontwikkelingstaken horen bij deze leeftijd:

- Sociale rollen

Kinderen gaan sociale rollen vervullen. De interactie in groepen wordt steeds belangrijker. Kleuters zijn in deze fase nog egocentrisch. Dat wil zeggen dat kinderen van deze leeftijd zich niet in een ander kunnen verplaatsen. Ze kunnen gedachten van anderen niet overzien of bedenken en kunnen ook geen reacties van anderen voorspellen.

Het fantasiespel komt meer centraal te staan. Kinderen gaan bijvoorbeeld vaderspeel en moederspeel spelen. Kinderen leren hun eigen activiteiten in gang te zetten, te genieten van hun prestaties en doelgericht gedrag te vertonen. Ook gaan zij zich regels eigen maken, op basis van wat zij 'goed en fout' vinden. Dit ontstaat doordat zij beloofd zijn voor wat zij goed hebben gedaan en gecorrigeerd zijn voor wat ze minder goed hebben gedaan. Op deze manier ontstaat de intrinsieke motivatie om je te gedragen zoals 'het hoort'.

In deze fase is het de taak van de pedagogisch medewerkers om goed gedrag consequent te belonen en ongewenst gedrag te corrigeren. Het is aan de pedagogisch medewerker om te zorgen dat kinderen doen wat zij willen dat ze doen vanuit die zich ontwikkelende intrinsieke motivatie. Het is daarbij belangrijk dat pedagogisch medewerkers zich gedragen zoals ze willen dat kinderen zich gedragen. Ook geven zij verklaringen die een beroep doen op de trots van kinderen. Zij overleggen met betrekking tot afspraken en leggen regels uit.

Kinderen van 6-8 jaar

De volgende ontwikkelingstaken horen bij deze leeftijd:

- Groeps participatie

Kinderen gaan deelnemen aan een groep leeftijdsgenoten. Ze moeten een rol in de groep verwerven zonder inmenging van volwassenen. Kinderen gaan steeds logischer en bewuster denken. Kinderen zijn steeds beter in staat om te denken in termen van oorzaak en gevolg. Ze kunnen nu geconcentreerd, bewust en met opzet leren zonder daar voor beloofd te hoeven worden. Kinderen houden rekening met het standpunt van anderen in verschillende situaties. Ze leren ook bewust niet te handelen en emotionele reacties die hen in problemen zouden kunnen brengen met hun ouders en leeftijdsgenoten te verbergen. Kinderen kunnen zich steeds meer herinneren en leren logisch te ordenen.

In deze fase is het de taak van de pedagogisch medewerker om kinderen te ondersteunen door duidelijke instructies te geven en regels consequent te hanteren. Ook emotionele betrokkenheid bij schoolse taken en activiteiten is belangrijk.

Kinderen van 8 jaar tot het einde van de basisschool

De volgende ontwikkelingstaken horen bij deze leeftijd:

- Vriendschappen
- Zelfwaardering
- Zelfstandigheid

Vriendschappen

Kinderen gaan in deze fase echte vriendschappen aan. Ze nemen wederzijds perspectief: ze kunnen zich in de ander verplaatsen. Het erbij horen en geaccepteerd zijn worden belangrijke thema's voor de kinderen. Ze gaan herkennen dat leeftijdgenoten een andere rol in de groep hebben dan zij. Ze begrijpen dat spellen volgens een bepaalde structuur zijn georganiseerd in termen van leiders en volgers. Kinderen worden hierdoor erg gevoelig voor gekwetst en buitengesloten worden. Ook gaan ze regels baseren op spelregels. Ze weten dat deze gerespecteerd moeten worden als je samen wilt spelen. Kinderen zijn ook meer in staat tot zelfreflectie. Kinderen delen meer de controle over hun gedrag met hun ouders.

In deze fase neemt de pedagogisch medewerker meer afstand en overlegt meer met de kinderen, omdat kinderen nu zelfstandiger zijn en meer verantwoordelijkheidsgevoel hebben. Pedagogisch medewerkers kunnen meer een beroep doen op de eigen verantwoordelijkheid van de kinderen. Verder brengen pedagogisch medewerkers de kinderen bij wat goed en fout is en wat veilig en onveilig is.

Zelfwaardering

Kinderen gaan zich steeds meer hulpeloos voelen en geven het op als iets niet lukt. Dit komt omdat wanneer iets fout gaat, zij dat zichzelf kwalijk gaan nemen. Kinderen vinden in deze fase gedeelde gevoelens en afspraken met personen die belangrijk voor hen zijn belangrijker dan hun eigen belang. Kinderen houden bij het maken van keuzes rekening met de wensen van anderen en met wat de situatie van hen verlangt qua gedrag en houding. Doordat het geheugen van de kinderen zich uitbreidt kunnen kinderen op deze leeftijd allerlei cognitieve taken sneller uitvoeren. Er ontstaat intimiteit in vriendschappen en het kind ontwikkelt een zelfbeeld in relatie tot anderen.

In deze fase gaan kinderen belangrijker vinden dat pedagogisch medewerkers in dezelfde dingen als zij geïnteresseerd zijn. Voor pedagogisch medewerkers is het belangrijk om strikte grenzen te stellen aan de activiteiten van kinderen door bij overtredingen direct actie te ondernemen. Ook is het belangrijk dat pedagogisch medewerkers kinderen ruimte geven voor zelfexpressie.

Zelfstandigheid

De leefwereld van kinderen van 10 jaar en ouder wordt steeds groter. Zij begeven zich steeds meer in de omgeving van de BSO, niet meer alleen binnen de BSO. Zij krijgen meer verantwoordelijkheid om taken alleen uit te voeren.

Het is de taak van de pedagogisch medewerker om steeds meer toe te gaan werken naar groter wordende verantwoordelijkheid, maatschappelijke betrokkenheid en het leven na de BSO. Zij zullen steeds meer als achterwacht fungeren.

Rol van de pedagogisch medewerkers

De rol van de pedagogisch medewerkers in het begeleiden van de ontwikkeling van de kinderen ligt in de interactie die ze met de kinderen hebben. De SKV omschrijft de kwaliteit van de interactie in de volgende zes interactievaardigheden:

1. Sensitieve responsiviteit
2. Respect voor de autonomie van het kind
3. Structureren en grenzen stellen
4. Praten en uitleggen
5. Ontwikkelingsstimulering
6. Begeleiden van interacties tussen kinderen

1. Sensitieve responsiviteit

Sensitieve responsiviteit, ook wel warmte of ondersteunende aanwezigheid genoemd, staat voor de vaardigheid om signalen die aangeven dat een kind zich niet goed voelt of behoefte heeft aan ondersteuning op te merken, goed te interpreteren en de reactie aan te passen aan de aard van de signalen. Een kind voelt zich hierdoor begrepen, geaccepteerd en veilig. Sensitieve responsiviteit draagt bij aan een veilige gehechtheidrelatie tussen pedagogisch medewerker en het kind. De sensitieve reacties van een pedagogisch medewerker beschermen kinderen tegen overmatige stress.

2. Respect voor de autonomie van het kind

Deze vaardigheid heeft te maken met de mate waarin de pedagogisch medewerker de kinderen als individuen erkent en waardeert met hun eigen ideeën en perspectieven.

Wanneer kinderen zich veilig voelen, kunnen zij hun aandacht onbezorgd richten op onderzoeken, spelen en oefenen, waardoor zij hun competenties op allerlei gebieden kunnen ontwikkelen en versterken. Kinderen moeten daarbij ook de kans krijgen om zelf initiatieven te nemen en handelingen uit te proberen. Een pedagogisch medewerker die respect heeft voor de autonomie van het kind, geeft het kind veel tijd en

ruimte om zelf initiatieven te nemen en deze uit te voeren. Ze stimuleert kinderen actief om zoveel mogelijk zelf uit te proberen en respecteert ook eigen ideeën en oplossingen.

3. Structureren en grenzen stellen

Dit begrip verwijst naar de vaardigheid om aan kinderen duidelijk te maken wat er van hen verwacht wordt en er tevens voor te zorgen dat zij zich daar ook aan houden door het stellen van grenzen. Het stellen van grenzen moet doortastend, consequent en respectvol gebeuren. Het gaat ook om het vermogen om situaties, activiteiten of taken voor kinderen zo te structureren en te organiseren zodat zij ze kunnen overzien en met succes kunnen voltooien. Overeenstemming tussen pedagogisch medewerkers is daarbij belangrijk.

4. Praten en uitleggen

Praten en uitleggen heeft betrekking op de talige interacties tussen de pedagogisch medewerker en de kinderen. Een pedagogisch medewerker die goed is in praten en uitleggen, praat niet alleen regelmatig met de kinderen, maar stemt de timing en inhoud van de interacties af op het begripsniveau en de interesse van de kinderen.

5. Ontwikkelingsstimulering

Ontwikkelingsstimulering heeft vooral betrekking op de stimulering van de persoonlijke competenties van de kinderen. Het gaat hierbij om de 'extra' stimulering die de pedagogisch medewerker aan de kinderen biedt om hun motorische, cognitieve en taalontwikkeling en de creativiteit te ontwikkelen. Deze 'extra' stimulering moet goed afgestemd zijn op de aandacht en het begripsniveau van de kinderen, zodat overstimulering voorkomen wordt.

6. Begeleiden van interacties tussen kinderen

Het begeleiden van interacties tussen kinderen gaat niet alleen om negatieve interacties, maar vooral ook om de bevordering van positieve interacties tussen kinderen: het opmerken en belonen ervan en het scheppen van mogelijkheden om positieve interacties tussen kinderen te laten ontstaan.

Met betrekking tot pedagogisch medewerkers en overige personeelsleden verwijzen wij verder naar **2.4 personeelsbeleid** in het kwaliteitshandboek.

Middelen

Om aan de pedagogisch doelen te voldoen zetten de pedagogisch medewerkers verschillende middelen in. Het gaat hierbij om de volgende middelen: de groepssamenstelling, de dagindeling, inrichting van de groepsruimte, het spelmateriaal, buitenspelen en observeren en reflecteren.

Groepssamenstelling

De SKV heeft veel aandacht voor de groepssamenstelling qua leeftijden en de leidster-kind ratio. Zie ook 2.9 plaatsingsbeleid. Kinderen worden geplaatst in een vaste groep, ook wel basisgroep genoemd. De aanwezigheid van bekende groepsgenoten kan bijdragen aan een gevoel van veiligheid en welbevinden. Activiteiten, zoals omschreven in de decentrale pedagogische werkplannen kunnen buiten de basisgroep worden georganiseerd. Voor eventuele deelname hieraan kunnen kinderen tijdelijk de basisgroep verlaten. Wij streven naar vaste pedagogisch medewerkers op vaste groepen. Hierdoor zien kinderen altijd vaste gezichten op de dagen dat ze naar de kinderopvang komen. Bij verlof, ziekte of opleidingsactiviteiten etc. worden pedagogisch medewerkers zoveel mogelijk door een vaste medewerker vervangen. De variatie in groepssamenstelling komt voort uit de facilitaire mogelijkheden van een locatie en de behoeften van ouders en kinderen. Elke locatie heeft een eigen samenstelling van de groep en beschrijft deze in de situatiekaart(en): Groepssamenstelling.

Dagindeling

Op elke locatie binnen de SKV wordt gewerkt met een vaste dagindeling. Een vaste dagindeling biedt kinderen en pedagogisch medewerkers een grote mate van voorspelbaarheid en daarmee een bepaalde mate van veiligheid. Kinderen weten op deze manier waar zij aan toe zijn. Elke dag vinden er activiteiten plaats die per dag van elkaar verschillen. Hierdoor wordt er gezorgd voor veelzijdigheid van activiteiten. Deze zijn opgenomen in de decentrale dagindeling en pedagogische werkplannen. Naast deze wisselende activiteiten zijn er vaste momenten waarop kinderen eten en slapen. Doordat dit iedere dag op hetzelfde moment plaatsvindt krijgen kinderen duidelijkheid en structuur. Hierdoor gaan zij een gevoel van veiligheid ontwikkelen. De meeste van de dagelijks terugkerende activiteiten worden iedere keer op dezelfde manier uitgevoerd en/of aangeboden: een ritueel. Rituelen zijn belangrijk voor kinderen: ze bieden een bepaalde

voorspelbaarheid en verwachtingspatroon voor hun gedrag. Ook bindt het kinderen aan de groep: bij ons in de groep gaat een verjaardag altijd zo, mijn verjaardag ook, dus ik hoor bij de groep!

Groepsruimte

Met de inrichting van de groepsruimten wil de SKV een veilige, maar ook uitdagende omgeving creëren voor kinderen. De inrichting van de ruimte draagt bij aan geborgenheid, maar stimuleert ook samen met het ontwikkelingsmateriaal en de pedagogisch medewerkers kinderen op zoek te gaan naar nieuwe impulsen en ervaringen.

Bij de indeling van de ruimte houdt de SKV rekening met de motorische ontwikkeling van kinderen. Hiervoor moet de omgeving voldoende uitdaging bieden tot activiteiten en kinderen de gelegenheid geven om zich terug te trekken als zij daar behoefte aan hebben.

Spelmateriaal

Wij vinden het belangrijk dat er in elke groep een gevarieerd aanbod aan spelmateriaal is dat aansluit op de leeftijden van de kinderen binnen de groep. Op elke groep is er spelmateriaal aanwezig dat de verschillende ontwikkelingsgebieden stimuleert (rollenspel, ontwikkelingsmateriaal, klim- en bewegingsmateriaal, ongevormd materiaal en constructiemateriaal).

Het spelmateriaal is in de groepen zo opgesteld dat kinderen zelf de mogelijkheid hebben om te kiezen waar ze mee willen spelen en hier ook zelfstandig mee aan de slag te gaan.

Buitenspelen

Buitenspelen is voor kinderen erg belangrijk: Buiten spelen ze op een andere manier dan binnen door de ervaring van weer, natuur, licht, grond en ondergrond. Dit komt omdat de uitdagingen die kinderen buiten tegenkomen anders zijn dan binnen. Ze vallen eerder als ze rennen. Deze risico's zien wij juist als aanvaardbaar en zelfs gewenst. Kinderen worden hierdoor zelfstandig en leren dingen zelf op te lossen.

De SKV wil de buitenruimte zodanig inrichten dat het uitnodigt tot bewegingsspel, rollenspel, fantasie- en constructief spel.

Bij bewegingsspel worden kinderen uitgedaagd te gaan rennen, kruipen, klimmen of zich te verstoppen. Een heuvel kan hier dienen om samen vanaf te rollen.

Voor rollenspel is er een plek aanwezig waar kinderen in groepjes kunnen spelen. Een huisje kan bijvoorbeeld de betekenis hebben van een spannende hut. Water en zand voorzien in de behoefte voor fantasie en constructief spel. Een zandbak dient om samen in te graven en te bouwen.

Oudere kinderen worden gestimuleerd om veel te bewegen: met de fiets naar uitstapjes, lopend uit school naar de BSO.

Het is de taak van de pedagogisch medewerkers om de buitenomgeving continu te verrijken door nieuwe speelelementen toe te voegen of door zelf een activiteit te doen met de kinderen. Hierdoor worden de speelmogelijkheden voor de kinderen verder uitgebreid.

Observeren en reflecteren

Pedagogisch medewerkers observeren voortdurend de kinderen. Door goed naar de kinderen te kijken en naar wat zij nodig hebben kunnen zij hun aanbod aan de kinderen, zowel aan hun behoeftes, als aan hun ontwikkeling aanpassen. Ook reflecteren zij hun eigen handelen.

Wanneer zij zich zorgen maken over de ontwikkeling of het gedrag van kinderen kunnen zij handelen volgens de Interne zorgstructuur P.2.3.2. Of wanneer er vermoedens zijn van kindermishandeling volgens prt-025.

Jaarlijks wordt het proces Werken aan Welbevinden uitgevoerd. Pedagogisch medewerkers observeren het groepsfunctioneren en het welbevinden van individuele kinderen om door middel van de observaties hun eigen handelen te reflecteren en verbeterpunten op te stellen. Zie PRT-006.

Decentrale pedagogische werkplannen

De pedagogische werkplannen bestaan uit situatiekaarten die direct in verband staan met de dagindeling. De groepsleiding beschrijft per situatie kernachtig welke doelen zij nastreven en

hoe zij deze doelen op een Bewust, Bekwaam & Beroepsmatige, (BBB) -manier bereiken.

De pedagogisch medewerkers anticiperen op uiteenlopende situaties en beschikken over waardevolle kennis en praktische ervaring.

De situatiekaarten zijn niet bindend, beperkend of dwingend maar *uitnodigend*. Het gaat om de methodiek, bedoeld als 'denk en doe model'. Het is de leidraad in discussies voor zoveel mogelijk situaties. Het is een groeimodel dat weergeeft wat de groepsleiding dagelijks doet, en het hoe en waarom. Situatiekaarten kunnen te allen tijde worden gemaakt, geëvalueerd en bijgesteld. Het *Pedagogisch kader* dient hierbij als inspiratiebron. De oudercommissie wordt hierbij altijd betrokken.

De situatiekaarten kennen de volgende indeling:

- **Gele kaarten:**
Beschrijven de dagelijkse situaties ontleend aan het meetinstrument Werken aan welbevinden:
 - binnenkomst
 - eten en drinken
 - vrij spel binnen
 - vrij spel buiten
 - slapen
 - verzorgen
 - gestructureerde activiteiten
 - vertrek
 - contact met ouders is extra toegevoegd.
- **Groene kaarten:**
Beschrijven de groepssamenstelling eventueel open deuren beleid en wanneer/waarvoor kinderen de basisgroep verlaten.
- **Blauwe kaarten:**
Beschrijven activiteiten. In groepen waar kinderen van 2 tot 4 jaar dagelijks verblijven is de situatiekaart Ontwikkelingsgericht werken aanwezig.
- **Rode kaarten:**
Beschrijven bijzondere situaties als pedagogische tussenkomst technieken, plagen en pesten, etc.
- **Oranje kaarten:**
Beschrijven de 4 pedagogische doelstellingen:
 - emotionele veiligheid bieden
 - ontwikkelen van persoonlijke competenties
 - ontwikkelen van sociale competenties
 - normen en waarden
- **Witte kaarten** zijn altijd concepten

Pedagogisch beleid & organisatie

Het pedagogisch beleid heeft relatie met verschillende aspecten uit de organisatie. Wij verwijzen daarvoor de betreffende beleidsstukken:

- Rie Veiligheid: PRC-5.12.2
- Rie Gezondheid: PRC-5.12.1
- Beroepspraktijkvorming: PRC 5.5.6 en 5.5.7
- Personeelsbeleid: 2.4
- Organigram: 4.1
- Plaatsingsbeleid: 2.9
- Accomodatiebeleid: 2.7
- Voor de dagelijkse praktijk naar: Uitvoering dienstverlening:
 - BSO: PRC-5.3.2, 5.3.3 en 5.3.4
 - HEDO: PRC-5.2
 - PSZ: PRC-5.4.1
- Communicatiebeleid: 2.8
- Verschillende werkinstructies in het Primaire proces ten aanzien van o.a. voeding en hygiëne.